

Pārresoru koordinācijas centrs

SADARBĪBAS PLATFORMAS “DEMOGRĀFISKO LIETU CENTRS” 23. SĒDE

2018. gada 15. martā, plkst. 15.00 – 17.00

Brīvības bulvārī 36, Bibliotēkā

PROTOKOLS

Sēdes dienas kārtība

1. Darba un ģimenes dzīves saskaņošana
2. Darba un ģimenes dzīves līdzsvars Latvijas darba tirgū
3. Diskriminācijas aizlieguma principa ievērošana darba tiesiskajās attiecībās pret mazu bērnu vecākiem;
4. Darba un ģimenes dzīves līdzsvars praksē.

Sēdi vada:

Imants Parādnieks, sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” (DLC) vadītājs

Piedalās:

Ekspertu sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” dalībnieki un to pilnvarotie pārstāvji:

E. Upīte - Ministru prezidenta padomniece juridiskajos jautājumos

I. Mežs – LU pētnieks, demogrāfijas jomas eksperts

N. Jirgensone – Pārresoru koordinācijas centra (PKC) Attīstības plānošanas nodaļas konsultante

I. Būmane - VM Veselības aprūpes organizācijas nodaļas vadītāja

Nepiedalās:

R. Bremšmits - VARAM Reģionālās politikas departamenta direktors

K. Eņģelis Labklājības ministra padomnieks

P. Leiškalns – Sociālo lietu eksperts

K. Ploka – LM parlamentārā sekretāre

J. Plūme – Finanšu ministrijas (FM) Valsts sekretāra vietniece budžeta jautājumos

E. Putra – FM parlamentārais sekretārs

Citi sēdes dalībnieki:

I. Baltiņa - LM projekta “Elastīga bērnu uzraudzības pakalpojuma nodrošināšana darbiniekiem, kas strādā nestandarta darba laiku” vadītāja

J. Butņicka – VARAM Reģionālās politikas departamenta direktora vietniece

A. Ilves – Tiesībsarga biroja Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas juridiskā padomniece

L. Liepa - LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta direktore

A. Šauere – biedrības “Mammāmuntētiem.lv” pārstāve

E. Treija – “Latvijas Goda ģimenes gads” vadības grupas pārstāve

I. Vārpiņa - VARAM Reģionālās politikas departamenta Reģionālās attīstības plānošanas nodaļas vecākā eksperte

I. Vilka-Meļņičenko – 12. Saeimas deputāta I. Parādnieka palīdzē

Protokolē:

Nita Jirgensone (PKC)

Sēdi sāk plkst. 15.05

1. DARBA UN ĢIMENES DZĪVES SASKAŅOŠANA

(I. Parādnieks)

I.Parādnieks: prezentācija “Darba un ģimenes dzīves saskaņošana”.

Izsakās: I. Baltiņa, L. Liepa

Galvenās tēzes:

- 1) Nepieciešams mainīt sabiedrībā valdošo tradicionālo uzskatu, ka indivīdam jāizvēlas vai nu par labu karjerai vai ģimenei un bērniem (“koda” maiņa: ir iespējams apvienot karjeru un kuplu ģimeni);
- 2) Tēma skatāma sadalījumā pēc periodiem (pirmsdzemdību, pēcdzemdību, pirmsskolas, sākumskolas periods) un pēc mērķa grupām (darba devējs, darba ņēmējs (standarta un nestandarta darba laiks)), papildus izdalot risinājumus bērna slimošanas laikā, kā arī sabiedrības attieksme.
- 3) Jāizmanto Somijas pieredze, ka ģimenei draudzīgas Darba vietas statuss ir goda lieta un prestiža jautājums, uz ko jāieticas.
- 4) Tikai minēto elementu vienlaicīga un harmoniska attīstīšana ir priekšnosacījums kuplu ģimeņu skaita pieaugumam Latvijā.
- 5) RSU Darba drošības un vides veselības institūta direktors profesors Ivars Vanadziņš norādījis, ka sliktas darba vides dēļ darba devējiem rodas zaudējumi (aptuveni 1,7 miljardu eiro apmērā) - šādas vides sekas ir darbinieku slimošana (zaudējumi no apmaksātajām darbnespējas lapām A), kadru mainība (zaudējumi no dīkstāves kadru maiņas un jaunu darbinieku apmācības laikā); šis aspekts ļautu novērtēt zaudējumus finansiāli. LM norāda, ka netiek uzkrāti dati par darbinieku izmantotajām A darbnespējas lapām; pieejama tikai informācija par VSAA apmaksātajām B lapām, kas neļauj aprēķināt kopējos zaudējumus, kas rodas uzņēmējiem / valstij darbinieku slimošanas dēļ.

2. DARBA UN ĢIMENES DZĪVES LĪDZSVARS LATVIJAS DARBA TIRGŪ

(L. Liepa, I. Baltiņa)

L. Liepa, I. Baltiņa: prezentācija “Elastīga bērnu uzraudzības pakalpojuma nodrošināšana darbiniekiem, kas strādā nestandarta darba laiku”

Izsakās: I. Parādnieks, A. Šauere, I. Būmane, E. Treija

Galvenās tēzes:

- 1) LM īstenojusi kampaņu “Maziem mirkļiem ir liela nozīme” un projektu “Elastīga bērnu uzraudzības pakalpojumu nodrošināšana darbiniekiem, kas strādā nestandarta darba laiku” (mērķgrupa – vecāki, kuriem ir pirmsskolas vecuma bērni; projekta ietvaros tika pieskatīti 168

- bērni, piedalījās 38 uzņēmumi (LV 53000 personu ar bērniem atbilstošajā vecumā strādā nestandarta darba laiku)).
- 2) Tiek meklēts risinājums projekta ilgtspējas nodrošināšanai, vienlaikus tika pētīta apmierinātība ar darbu, dzīves kvalitāti. Saņemot šādu pakalpojumu, darba ņēmēji bija apmierinātāki ar dzīves kvalitāti, rodot bērniem un partnerim veltāmu laiku, tomēr apmierinātība ar darba vidi samazinās abās grupās – gan atbalstu saņemošajā, gan nesaņemošajā, kas atspoguļo darba tirgus tendences, pieaugošas prasības.
 - 3) Jāapsver iespēja paplašināt bērnu vecuma amplitūda (piemēram, 7 gadus vecu bērnu nedrīkst atstāt bez uzraudzības; vai 8 gadus vecu bērnu var atstāt naktī mājās vienu?). Identiski standarta darba laiku strādājošajiem, kuru bērni mācās sākumskolā, ja nav pieejama pagarinātās dienas grupa; tēma vēl aktuālāka viena vecāka ģimenēm, iestājoties neparedzētai situācijai (piemēram, viena bērna hospitalizācija), ja ģimenē ir vairāk bērnu;
 - 4) Latvijā šobrīd darbojas 74 diennakts bērnudārza grupas, piemēram, Lizumā, 1-3 dienas nedēļā, un darba devējs cenšas vienā maiņā ielikt mērķauditorijas vecākus;
 - 5) Vērojama pašvaldību elastība un spēja pielāgoties situācijai, kas bieži vien atrisina vecāku problēmas, un citi pieskatīšanas pakalpojumi nav nepieciešami. Lielākais pieprasījums ir laikā no plkst. 19.00-23.00. Pieskatīšanas pakalpojuma izdevumu izmaksas līdzīgās daļās (pa 25%) varētu segt visas 4 iesaistītās puses – darba devējs, darbinieks, valsts un pašvaldība.
 - 6) Jāveido informatīvā platforma darba un ģimenes līdzsvara popularizēšanai.
 - 7) ES direktīvas “Par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem” izstrāde, kas vērsta uz darba un ģimenes līdzsvara īstenošanas pasākumiem: tiesības uz valsts apmaksātām 5 atvaļinājuma dienām gadā par slima ģimenes locekļa aprūpēšanu; vecākiem tiesības uz elastīgu darba režīmu līdz bērna 12 gadu vecumam; tēvu kvotas – tiks noteikt minimālais tēvam piešķirtais un apmaksātais bērnu kopšanas atvaļinājums.
 - 8) Priekšlikums segt no valsts budžeta līdzekļiem darba devēja sociālās iemaksas jaunā darbinieka apmācības periodā (2 mēneši), gadījumos, kad darbinieks pieņemts prombūtnē (BKA) esoša darbinieka vietā;
 - 9) Par medmāsu-aukļu dienestu bērna slimošanas gadījumā - VM norāda uz akūtu vidējā medicīniskā personāla trūkumu, ierosina piesaistīt aprūpētājus, sociālos darbiniekus. Jautājums perspektīvā saistāms ar prognozējamo pieprasījumu pēc senioru aprūpes pakalpojuma.
 - 10) Jāizvērtē iespēja vairākās darbavietās strādājošiem vecākiem attiecināt B darbnespējas lapu tikai uz vienu darbavietu, ja personai otra darbavietā ir tāda, kurā amata pienākumu izpildei bērna slimošana nav šķērslis, un saņemt slimības pabalstu kā kompensāciju par nespēju strādāt vienā darbavietā, savukārt otrā – turpinot strādāt un veikt sociālās iemaksas.
 - 11) Darba devēju nodrošinātas SOS aukles, kas pieskata bērnus atvaseļošanās posmā, kad vecāku klātbūtne vairs nav nepieciešama.

DLC nolemj:

- 2.1. Aktualizēt nepieciešamību skolās nodrošināt pagarinātās dienas grupas, pirmsskolas izglītības iestādēm pēc pieprasījuma elastīgi pagarināt bērnudārza darba laiku;
- 2.2. Analizēt iespēju - darba devēja izdevumus, kas saistīti par pieskatīšanas pakalpojuma nodrošināšanu, neaplikt ar nodokļiem;
- 2.3. LM precizēt, vai vecvecākiem ir iespēja saņemt B darbnespējas lapu slima mazbērna kopšanai, un, ja šāds mehānisms pieejams, popularizēt šo iespēju sabiedrībā.

3. DISKRIMINĀCIJAS AIZLIEGUMA PRINCIPA IEVĒROŠANA DARBA TIESISKAJĀS ATTIECĪBĀS PRET MAZU BĒRNU VECĀKIEM

(A. Ilves)

A. Ilves: prezentācija “Dzimumu līdztiesība darba vidē”

Izsakās: I. Parādnieks, E. Treija, N. Jirgensone

Galvenās tēzes:

- 1) Tiesībsargs 2016.-2017. veica pētījumu par diskriminācijas tēmu, sagatavots informatīvais materiāls “Tiesības jaunajiem vecākiem darba tirgū un informācija darba devējiem”¹, informācija izplatīta darba devējiem; statistiski sievietēm ir par 15-18% zemākas darba algas², tāpēc sagatavota rokasgrāmata profesionāļiem “Vienlīdzīga darba samaksa” – juristiem, tiesnešiem, arodbiedrībām;
- 2) Iedvesmojoties no kampaņas #MeToo uzsākts gatavot materiālu par seksuālu uzņēmēšanu darbavietās, ko plānots pabeigt aprīlī, kā arī materiāli par mobingu un bosingu (gada nogalē);
- 3) Diskriminācijas pētījums tika veikts 2012. gadā, un 2016. gadā tā atkārtojums. Darba devēju izplatīta atbilde uz jautājumu par dzimumu disproporciju visbiežāk bija “Vīrieši par tādu algu nestrādā”, tāpat privātajā sektorā joprojām bieži tiek uzdots jautājums par ģimenes stāvokli (tostarp, par esošu / plānotu grūtniecību). Ir virkne atvērtu jautājumu saistībā ar darba vietas saglabāšanu pēc BKA – šis aspekts ir tieši atkarīgs no darba devēja;
- 4) Vēlama diskusija par veselības apdrošināšanas polisēm un dzimumu, jo darba devēji mēdz pārkāpt šo principu (nepērk polisi BKA esošajiem, polises bez grūtniecības seguma, polises ar nepietiekamu grūtniecības segumu);
- 5) B darbnespējas lapas – darbinieki joprojām to uztver kā īpašu labvēlību; darba devēji nav apmierināti ar biežu darbnespējas lapu izmantošanu darbinieka prombūtnes dēļ, mēdz izteikt negatīvas piezīmes. Vienlaikus vecāki neaizstāv savas tiesības, un darba devēju izpratne un attieksme pret mazu bērnu vecākiem veido kopējo noskaņojumu uzņēmumā, tāpēc prakse ir ļoti dažāda.
- 6) Nepieciešami informatīvie, skaidrojošie materiāli, lai veicinātu attieksmes maiņu par normatīvajos aktos noteiktajām vecāku tiesībām; jāaicina un jāizglīto darbinieki par viņu tiesībām; jābūt pieejamiem bērnodarziem (ieskaitot vides pieejamību), elastīgam darba režīmam, sieviešu pašapziņas veicināšana; jāvērtē digitālās vides ietekme uz tiesību nodrošināšanu (algoritmiskā programmēšana tiešsaistes testu aizpildīšanā – 53% darbu jau šie algoritmi ietekmē);

DLC nolemj:

- 3.1. izvērtēt, vai ir pētīta sieviešu interese strādāt nepilnu slodzi, saņemot mazāk, lai veltītu vairāk laika ģimenei;
- 3.2. izvērtēt iespēju mātēm strādāt īsāku darba dienu, piemēram, 7 stundas.

¹ http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/legacy/info_darba_devejiem_jaunie_vecaki_1508765233.pdf,
(http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/legacy/majaslapai_issais_tiesibu_kurss_jaunajiem_vecakiem_1504689962.pdf)

² EUROSTAT Gender pay gap dati

4. DARBA UN ĢIMENES DZĪVES LĪDZSVARS PRAKSĒ

(A. Šauere)

A. Šauere sniedz informāciju par darba un ģimenes dzīves līdzsvara praktiskajiem aspektiem.

Izsakās: I. Parādnieks, E. Treija, I. Baltiņa

Galvenās tēzes:

- 1) Sabiedrībā kopumā jāveido pozitīvs, atbalstošs noskaņojums un attieksme, jāveicina dialogs starp darba devēju un darba ņēmēju, izrunājot aktuālās problēmas.
- 2) Nepieciešamas pagarinātās grupas – to nodrošināšanai nav vienotas sistēmas, nosacījumu. IZM un LM jāvienojas par saturu un atbildības robežām.
- 3) Nepieciešams atbalsts vecākiem un bērniem visgrūtākajā sākumskolas periodā.
- 4) I. Baltiņa skaidro, ka skolotāju atlīdzības modelis šobrīd neļauj skolām algot pagarinātās dienas skolotājus.
- 5) kuras nozares ministrijas pārraudzībā šis pakalpojums jānodod, kādas funkcijas tajā ietilps – uzraudzība vai izglītošanas; jāskata kontekstā ar pāreju uz izglītību no 6 gadu vecuma.
- 6) Riski bērnu diennakts grupiņās - bērni kā “stafetes kociņš”.
- 7) Darba devēji organizē vienotu bērnu pieskatīšanu vasaras brīvlaikā.

DLC nolemj:

- 4.1. apkopot informāciju, sagatavot priekšlikumus un piedāvāt risinājumus, iekļaujot tos programmā **Māras solis**;
- 4.2. rosināt noteikt vienotu pieeju pagarinātajām grupām visā valstī.

Sēdi slēdz plkst. 16.55

Sadarbības platformas “Demogrāfisko lietu centrs” vadītājs

I. Parādnieks

Sagatavoja:

N. Jirgensone 67082855

Pārresoru koordinācijas centra konsultante